



دانشگاه علوم پزشکی  
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

واحد برنامه‌ریزی آموزشی

## «طرح دوره مبانی فقه پزشکی»

### اطلاعات درس:

گروه آموزشی ارابه دهنده درس: اخلاق پزشکی

عنوان درس: مبانی فقه پزشکی

کد درس: ۸

نوع و تعداد واحد<sup>۱</sup>: ۲ واحد نظری

نام مسؤؤل درس: دکتر سید محمود طباطبایی

مدرس / مدرسان: دکتر سید محمود طباطبایی

پیش‌نیاز / هم‌زمان: ندارد

رشته و مقطع تحصیلی: اخلاق پزشکی / دکترای تخصصی

### اطلاعات مسؤؤل درس:

رتبه علمی: استاد

رشته تخصصی: متخصص روانپزشکی

محل کار: گروه اخلاق پزشکی، دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

تلفن تماس: ۶۶۴۱۹۶۶۱

نشانی پست الکترونیک: [smtabataba\\_md@yahoo.com](mailto:smtabataba_md@yahoo.com)

<sup>۱</sup> مشتمل بر: نظری، عملی و یا نظری- عملی به تفکیک تعداد واحدهای مصوب. (مثال: ۲ واحد نظری، ۱ واحد عملی)

## توصیف کلی درس:

ارائه اصول اخلاقی تدوین شده در منابع اصیل فقه اسلامی (شیعی و سنی) برای استفاده نظری و عملی در حیطه پزشکی

## اهداف کلی / محورهای توان‌مندی:

ارائه اصول اخلاقی تدوین شده در منابع اصیل فقه اسلامی (شیعی و سنی) برای استفاده نظری و عملی در حیطه فعالیت های پزشکی

همه‌انگهی اصول اخلاق حرفه ای پزشکی با مبانی فقه اسلامی برای تامین نیازهای افراد معتقد و پایبند به دین اسلام – اعم از ارائه دهنده و گیرنده خدمات – در همه اعمال و رفتارهای پزشکی

## اهداف اختصاصی / زیرمحورهای هر توان‌مندی:

تسلط بر همه‌انگهی اعمال و فعالیت‌های پزشکی با مبانی فقهی و توانمندسازی فراگیران برای تبادیل نظر با فقیهان در مواردی که نیاز به به کسب نظر فقیه، لازم باشد

## پس از پایان این درس انتظار می‌رود که فراگیر:

دانشجو بتواند اصول اخلاق حرفه‌ای پزشکی با مبانی فقه را برای تامین نیازهای افراد معتقد و پایبند به دین اسلام – اعم از ارائه دهنده و گیرنده خدمات – در همه اعمال و رفتارهای پزشکی همه‌انگه نماید. انتظار می‌رود که دانشجو در برخورد با چالش‌ها و موارد اخلاقی بتواند مبانی فقهی را مد نظر قرار داده و راه حل‌های اخلاقی را متناسب با ملاحظات فقهی ارائه نماید.

## رویکرد آموزشی<sup>۱</sup>:

X ترکیبی<sup>۲</sup>

□ حضوری

□ مجازی<sup>۳</sup>

روش‌های یاددهی – یادگیری با عنایت به رویکرد آموزشی انتخاب شده:

## رویکرد مجازی

□ کلاس وارونه

□ یادگیری مبتنی بر بازی دیجیتال

□ یادگیری مبتنی بر محتوای الکترونیکی تعاملی

X یادگیری مبتنی بر حل مسئله (PBL)

X یادگیری اکتشافی هدایت شده

1. Educational Approach

2. Virtual Approach

3. Blended Approach: Blended learning is an approach to education that combines online educational materials and opportunities for interaction online with traditional place-based classroom methods.

- یادگیری مبتنی بر سناریوی متنی
- X یادگیری مبتنی بر مباحثه در فروم
- سایر موارد (لطفاً نام ببرید) -----

### رویکرد حضوری

- X سخنرانی تعاملی (پرسش و پاسخ، کوئیز، بحث گروهی و ...)
- بحث در گروههای کوچک
- ایفای نقش
- یادگیری اکتشافی هدایت شده
- X یادگیری مبتنی بر تیم (TBL)
- X یادگیری مبتنی بر حل مسئله (PBL)
- یادگیری مبتنی بر سناریو
- استفاده از دانشجویان در تدریس (تدریس توسط هممتیان)
- یادگیری مبتنی بر بازی
- سایر موارد (لطفاً نام ببرید) -----

### رویکرد ترکیبی

ترکیبی از روش‌های زیرمجموعه رویکردهای آموزشی مجازی و حضوری، به کار می‌رود.  
لطفاً نام ببرید:

- یادگیری مبتنی بر حل مسئله (PBL)
- یادگیری اکتشافی هدایت شده
- سخنرانی تعاملی (پرسش و پاسخ، کوئیز، بحث گروهی و ...)

### تقویم درس:

جلسه	عنوان مبحث	روش تدریس	فعالیت‌های یادگیری / تکالیف دانشجو	نام مدرس / مدرسان
۱	تعریف $\theta$			دکتر سید محمود طباطبایی
۲	جامعیت تعریف $\theta$ و کاربرد تعریف در موارد خاص			دکتر سید محمود طباطبایی

جلسه	عنوان مبحث	روش تدریس	فعالیت‌های یادگیری / تکالیف دانشجو	نام مدرس / مدرسین
۳	ضرورت آموزش فقه برای پزشکان بویژه در کشورهای اسلامی			دکتر سید محمود طباطبائی
۴	اهداف اصلی و فرعی در آموزش فقه برای پزشکان			دکتر سید محمود طباطبائی
۵	شناسایی منابع فقه اسلامی شیعی و سنی			دکتر سید محمود طباطبائی
۶	شیوه اجلی استقاده از کتاب خدا برای استنباط احکام فقهی			دکتر سید محمود طباطبائی
۷	تأویل، تفسیر و شناسایی موارد ویژه ای همچون حکمت و...			دکتر سید محمود طباطبائی
۸	مردود چگونگی تفسیر قرآن در مکاتب مختلف اسلامی			دکتر سید محمود طباطبائی
۹	آشنایی با کلیات سیرت و سنت از دیدگاه مکاتب مختلف اسلامی			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۰	آشنایی با جزئیات سیرت و سنت از دیدگاه مکاتب مختلف اسلامی			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۱	آشنایی با منابع مدهدی و سیرت در طول تاریخ اسلام			دکتر سید محمود طباطبائی

جلسه	عنوان مبحث	روش تدریس	فعالیت‌های یادگیری / تکالیف دانشجو	نام مدرس / مدرسین
۱۲	نحوه استفاده از منابع مهم حدیث و سیرت برای اخلاق حرفه‌ای			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۳	تعریف اجماع علای اسلامی و اجماع مسلمین			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۴	اهمیت اجماع از دیدگاه تاریخی و ارزش منطقی آن در امور پزشکی			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۵	محتل و اهمیت آن در احکام فقهی و اخلاقی			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۶	مستقات عقلی			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۷	مستقات غیر عقلی			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۸	قیاس، استحسان و حجت آن‌ها برای صدور احکام			دکتر سید محمود طباطبائی
۱۹	اصول عملیه			دکتر سید محمود طباطبائی
۲۰	کاربرد اخلاقی اصول عملیه			دکتر سید محمود طباطبائی
	کاربرد پزشکی اصول عملیه			دکتر سید محمود طباطبائی

علاوه بر موضوع‌های فوق، موضوع متعدد دیگری هم که برای اخلاق پزشکی بر اساس مبانی فقهی، کاربرد دارند.

تدریس می‌شوند.

## وظایف و انتظارات از دانشجو:

تسلط بر هماهنگ کردن اعمال و فعالیت های پزشکی با مبانی فقهی و توانمندی برای تبادل نظر با فقیهان در مواردی که نیاز به کسب نظر فقیه لازم باشد

حضور منظم در جلسات درس، مشارکت فعال در جلسه

## روش ارزیابی دانشجو:

- نوع ارزیابی: تکوینی
- روش ارزیابی دانشجو: ارزشیابی مکرر شفاهی و آزمون کتبی تشریحی
- ذکر سهم ارزشیابی هر روش در نمره نهایی دانشجو
- ارزشیابی شفاهی در طول ترم: ۴۰٪ کل نمره
- آزمون کتبی تشریحی ۶۰٪ کل نمره

✓ **ارزیابی تکوینی (سازنده):** ارزیابی دانشجو در طول دوره آموزشی با ذکر فعالیت‌هایی که دانشجو به طور مستقل یا با راهنمایی استاد انجام می‌دهد. این نوع ارزیابی می‌تواند صرفاً با هدف ارایه بازخورد اصلاحی و رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت دانشجو صورت پذیرفته و یا با اختصاص سهمی از ارزیابی به آن، در نمره دانشجو تأثیرگذار باشد و یا به منظور تحقق هر دو هدف، از آن استفاده شود.

نظیر: انجام پروژه‌های مختلف، آزمون‌های تشخیصی ادواری، آزمون میان ترم مانند کاربرگ‌های کلاسی و آزمونک (کوئیز) های کلاسی

✓ **ارزیابی تراکمی (پایانی):** ارزیابی دانشجو در پایان دوره است که برای مثال می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- آزمون‌های کتبی، شفاهی و یا عملی با ذکر انواع آزمون‌ها برای مثال آزمون‌های کتبی شامل آزمون‌های کتبی بسته پاسخ اعم از «چندگزینه‌ای»، «جورکردنی گسترده»، «درست- نادرست» و آزمون‌های کتبی باز پاسخ اعم از تشریحی و کوتاه پاسخ، آزمون‌های استدلالی نظیر آزمون ویژگی‌های کلیدی، سناریونویسی با ساختن فرضیه و .... آزمون‌های عملی که برای

- 
1. Formative Evaluation
  2. Summative Evaluation

مثال می‌تواند شامل انواع آزمون‌های ساختارمند عینی نظیر OSCE<sup>1</sup>، OSLE<sup>2</sup> و ... و یا ارزیابی مبتنی بر محل کار<sup>۳</sup> با استفاده از ابزارهایی نظیر DOPS<sup>۴</sup>، لاگ‌بوک<sup>۵</sup>، کارپوشه (پورت فولیو)<sup>۶</sup>، ارزیابی ۳۶۰ درجه<sup>۷</sup> و ..... باشد.

## منابع:

منابع شامل کتاب‌های درسی، نشریه‌های تخصصی، مقاله‌ها و نشانی وبسایت‌های مرتبط می‌باشد.

### الف) کتب:

کتاب فقه پزشکی: تالیف استاد دکتر محقق داماد  
کتاب پزشکی و ملاحظات اخلاقی: تالیف استاد دکتر باقر لاریجانی  
کتاب احکام پزشکی از انتشارات وزارت بهداشت  
کتاب معالم الدین فی الاصول تالیف محقق حلی  
کتاب اصول مظفر + کتب اربعه فقه شیعی و صحاح اهل تسنن  
کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه تالیف عبدالرحمن جزیری  
و چند منبع معتبر دیگر در کنار منابع تخصصی پزشکی نوین

### ب) مقالات:

مقالات مرتبط با فقه و اخلاق پزشکی از مجلات معتبر علمی پژوهشی

### ج) محتوای الکترونیکی:

### د) منابع برای مطالعه بیشتر:

مطالعه تفاسیر و متون فقهی مرتبط با اخلاق پزشکی

1. Objective Structured Clinical Examination
2. Objective Structured Laboratory Examination
3. Workplace Based Assessment

۴. مشاهده مستقیم مهارت‌های بالینی Direct Observation of Procedural Skills: روشی است که به طور ویژه، برای ارزیابی مهارت‌های عملی (پروسیجرها) طراحی شده است. در این روش فراگیر در حین انجام پروسیجر، مورد مشاهده قرار می‌گیرد و عملکرد وی بر اساس یک چک لیست ساختارمند، ارزیابی می‌شود. با این روش، بعد از هر بار انجام آزمون، نقاط قوت و ضعف فراگیر شناسایی می‌شوند. فرایند مشاهده فراگیر در حدود ۱۵ دقیقه و ارائه بازخورد به وی حدود ۵ دقیقه به طول می‌انجامد.

5. Logbook
6. Portfolio
7. Multi Source Feedback (MSF)